

Doc.: GA32/LC32/REP/08/tr

RAPOR*

Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin On Beş Yılı: Ekonomik İşbirliğini Derinleştirmenin Siyasi Yönleri

Raportör: Sn. Ara NRANYAN, (Ermenistan)

* 8-9 Ekim 2008 tarihinde Belgrad'da gerçekleştirilen Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonu'nun Otuz ikinci Toplantısı'nda görüşülen ve kabul edilen ve 4 Kasım 2008 tarihinde Kışinev'de gerçekleştirilen Otuz ikinci Genel Kurulu'nda onaylanan Metin.

I. GİRİŞ

1. 16 Nisan 2008 tarihinde Erivan'da gerçekleştirilen Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonu'nun Otuzbirinci Toplantısında, Karadeniz ekonomik işbirliğinin daha kapsamlı bir bakış açısıyla değerlendirilmesi kararı alınmıştır.
2. Bu çerçevede, Komisyon'un 8-9 Ekim 2008 tarihlerinde Belgrad'da gerçekleştirilen Otuz ikinci Toplantısında, Kişinev'de gerçekleşecek olan KEİPA Genel Kurulu'nun Otuz ikinci Oturumunda sunulacak Raporun ve Tavsiye Kararlarının oluşturulması amacıyla "Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin On beş yılı: ekonomik işbirliğini derinleştirmenin siyasi yönleri" konusu irdelenmektedir.
3. Bu raporda, devam eden sürecin daha tutarlı, daha koordineli ve yeni riskler ve tehditlere daha fazla yanıt verebilen bir hale getirilmesi için bölge içindeki ekonomik işbirliğinin daha da geliştirilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Raporda Karadeniz'in bir barış, istikrar ve refah denizine dönüştürülmesi; komşuluk ilişkilerinin, karşılıklı saygının ve diyalogun geliştirilmesi amacıyla bölgesel işbirliğinin desteklenmesi, kapsamının genişletilmesi ve çoğaltılması için elverişli imkanların ve kaynakların en iyi şekilde kullanılması ihtiyacının altı çizilmektedir. 1992 yılında imzalanan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Zirve Bildirisi ile Boğaziçi Bildirisi'nde yer alan bu ilkeler yıllar yılı KEİ sürecinin bütününe yön vermiş olup; bunların pekiştirilmesine yönelik ihtiyaç artmaktadır.
4. Söz konusu Rapora ve Tavsiye Kararına Ermenistan ve Yunan ulusal heyetleri tarafından katkı sağlanmıştır. Raporda gündeme getirilen pek çok husus 9 Haziran 2008 tarihinde Atina'da gerçekleştirilmiş olan "Daha geniş Karadeniz bölgesi çapında parlamentolar arası işbirliği alanındaki kazanımlar ve geleceğe yönelik beklentiler" konulu KEİ Üye Devletlerinin Parlamento Başkanları Toplantısında ulusal parlamentoların başkanları tarafından gerçekleştirilen sunumlardan temin edilmiştir. Ayrıca KEİPA Uluslararası Sekreteryası tarafından KEİ organları ve diğer uluslararası kuruluşlardan da ek malzemeler temin edilmiştir.

II. KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİNİN ON BEŞ YILI: EKONOMİK İŞBİRLİĞİNİ DERİNLEŞTİRMENİN SİYASİ YÖNLERİ

5. Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin On beşinci Yıldönümü Zirvesinin (İstanbul, 25 June 2007) Bildirisi'nde "on beş yıl önce üzerinde mutabakata varılan, geniş Karadeniz bölgesinde bir bölgesel işbirliği projesi başlatmaya yönelik girişim, değerini kanıtlamış ve geçen zamana yenilmemiştir. Örgüt şimdi kendisini, gelişmiş kurumsal yapıları, yerleşik faaliyet kuralları ve usulleri, ayrıca belirgin bir siyasi profili olan, kapsayıcı, anlaşmaya dayanan, gelişmiş bir bölgesel ekonomik örgüt olarak sunmaktadır" ifadesi yer almaktadır. Bu Bildiride ayrıca çok taraflı ekonomik işbirliğinin barış, istikrar ve güvenliğin geliştirilmesine katkıda bulunulması ve halklar arasında bölgesel bir aidiyet duygusunun geliştirilmesi için bir araç olarak taşıdığı önemin de altı çizilmektedir.
6. Son on beş yıldır KEİ üye devletlerinin ortak gayretleriyle bölgesel işbirliğinin gelişimine sürekli destek sağlanmaktadır. Bölgede ekonomik liberalizm ve siyasi çoğulculuk lehine gerçekleştirilen reformlar, devletler arasındaki siyasi ve idelolojik farklılıkları azaltmaktadır. KEİ, bölgesel işbirliğinin gelişiminde dinamizmin arttırılmasına ve siyasi yaklaşımların güçlendirilmesine yönelik etkin bir araç olmuştur. Ticaret, ulaştırma, enerji, haberleşme, çevrenin korunması, sağlık, tarım, turizm, teknolojik felaketlerin önlenmesi ve suçla mücadele gibi bölgesel işbirliğinin bir dizi öncelikli alanında çok sayıda proje üretmiştir. KEİ süreci, karşılıklı olarak birbirini destekleyen hükümetler arası,

parlamentolar arası; bankacılık, ticaret ve akademik dünyayı ilgilendiren boyutlarıyla yirmi birinci yüzyılın getirdiği riskler ve mücadele unsurlarıyla yüzleşmek için sağlam bir mekanizma oluşturmaktadır.

7. KEİ devletlerinin ulusal parlamentoları, her vesileyle daha yüksek seviyede bölgesel işbirliğine ulaşmak ve Avrupa'nın bütünü ve dünya sahası ile daha fazla bütünleşmek üzere üye devletlerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimini işbirliğine yönelik faaliyetlerle destekleme ve pekiştirme yönündeki kararlılıklarını vurgulamıştır. Parlamentolar demokratik değerleri, insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü destekleyerek işbirliğinin arttırılmasını teşvik etmeye kararlıdır. Genel Kurul içerisinde üretilen her belgede, dayanışmacı işbirliği ve artan karşılıklı güven ve işbirliğinin, ortak amaçlar ve hedeflere ulaşılmasındaki önemi vurgulanmaktadır.
8. Ekonomik işbirliği bölge ülkelerini birbirine yakınlaştırırken, yeni işbirliği ve kalkınma çerçeveleri geliştirmektedir. Karşılıklı olarak birbirini destekleyen çalışmalar bölgede ekonomik işbirliğini geliştirmiş ve siyasi istikrarın temelini sağlamlaştırmıştır. Ancak, arzu edilen sonuçların elde edilmesi, çözümlenmeyen siyasi ya da ekonomik sorunlar nedeniyle engellenmektedir.
9. Ne yazık ki, bazı siyasi kararların ekonomik kalkınmayı olumsuz yönde etkilediğine dair bazı örnekler bulunmaktadır. Bu tür eylemler sadece devletler arası ilişkileri zayıflatmak ve bazı işletmelere veya tüm kamu kesimine zarar vermekle kalmamakta; aynı zamanda devletler arasındaki uyumsuzlukları da derinleştirmektedir.
10. Bölgesel bütünleşmenin başarılı olması için, devletlerin ve toplumun çalışmaları birleşik ve gerçek anlamıyla ortaklaşa olmalıdır. Siyasi beyanların, Teşkilat'ın amaçlarına tam ve net bir kararlılıkla bağlılığı ve bunların hayata geçirilmesine yönelik, gerçekçiliğe dayalı dinamik adımları beraberinde getirmesi önem arz etmektedir.
11. Karadeniz Ekonomik İşbirliği süreci on iki üye devletin yetkili organlarının koordinasyonunda karşılaşılan güçlüklerle rağmen genel olarak başarılı olmuştur. Bu güçlükler farklı gelişim seviyelerinden ve farklı siyasi feslefelelerden kaynaklanmıştır. Ancak, başta ekonomi olmak üzere, stratejik alanlardaki ortak seçimler, çoğu işbirliği düzeyinde Teşkilat'ın kurumsal bütünlüğüne yönelik, bir diyalogun gelişiminin önünü açmıştır.
12. Geçmişteki deneyimler göstermektedir ki; bölgesel işbirliği sadece ekonomik bir mesele değildir ve bu bölgesel süreç ideolojik, sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik boyutlardaki, toplumları etkileyen unsurlardan ayrı tutulamaz. Ekonomik işbirliği sürecinde daha kapsamlı bir ilerleme kaydedilmesi için siyasi ve ekonomik potansiyeli de devreye sokacak mevcut mekanizmaların ve platformların tam olarak kullanılması önem taşımaktadır.
13. Daha geniş Karadeniz bölgesi çapında sağlam ve daha gelişmiş bölgesel işbirliği, bölgede gelişen son gerginlikler sonrasında, günümüzde daha da önem kazanmış durumdadır. Güç kullanımına dayalı bir çözüme bel bağlanmasının hiçbir geleceği yoktur. Bölgedeki gerginlikler işbirliği ve kalkınmanın önünde ciddi engeller oluşturmaktadır. Başka devletler pahasına çözüm arayışlarına girilmesi hiçbir taraf açısından fayda sağlayamaz. Aksine, bu durum halkların birbirine yabancılaşmasına yol açmakta, bölgede istikrarsızlığı tetikleyen tehlikeli bir teamül teşkil etmektedir.

14. Siyasi kararlar ile bunların ekonomik sonuçları arasındaki bağlantı açıktır. KEİ sürecinin parçası olan işbirliği unsurunun, bölgede istikrarın tesis edilmesine önemli etkileri olmuştur. Bu ekonomik işbirliği modeli siyasi gerginliklerin çözümlenmesine yardımcı olmakta; bunun karşılığında siyasi sorunların çözümü de bütünleşme sürecini takviye etmektedir. Mevcut sorunların çözümü ancak karşılıklı güven, karşılıklı fayda, eşitlik ve işbirliği temellerine dayanan bir müzakere ve diyalog sürecine katılmalarının sağlanması yoluyla tüm tarafların çıkarlarının dikkate alınmasıyla mümkün olabilir.
15. Bu amaçla, sürekli bir ekonomik işbirliği, mevcut kazanımların muhafaza edilmesi, farklı geçmişler ve kültürlerden gelen ülkeler tarafından karşılıklı saygı ve güven aracılığıyla gerçeğe dönüştürülen barışçı ve dostane birlikteliğin daha da geliştirilmesine olanak veren, karşılıklı fayda sağlayıcı ilişkilerin teşvik edilmesi, bir zorunluluktur. Bölgede bir güven atmosferinin yaratılmasına yönelik ihtiyaç, şimdi, öncekinden daha da şiddetli şekilde hissedilmektedir. Mevcut işbirliği sürecinin öngörülemez sonuçlara yol açan her türlü hatalı siyasi karara yanıt verilebilecek şekilde daha da güçlendirilmesi ve kapsamının genişletilmesi ve bölgedeki ülkelerin potansiyelinin en uygun şekilde kullanılması mutlak bir gerekliliktir.
16. Bölge ekonomisi kapalı sınırlar içerisinde efektif olarak gelişemez; dolayısıyla önemli bir husus, sınırların açılması; üye devletleri birbirine bağlayan demiryollarının ve karayollarının yenilenmesi; sermayenin, malların, hizmetlerin ve insanların bölge içerisinde serbest dolaşımına yönelik uygun şartların oluşturulmasıdır.
17. Bizimki kadar karışık olan bir bölgede istenen seviyede bölgesel istikrarın tam olarak sağlanması, zaman gerektirmektedir. Yine de, tarihten gelen bağlar, ortak geçmişimiz ve bugünümüzle birlikte avantajların ve ortak çıkarların net bir şekilde algılanması ortak hedeflerin, bölgesel ve uluslararası seviyelerdeki koordineli faaliyetler ile gerçekleştirilmesine yardımcı olacaktır. Siyasi ve devletler arası sorunların çözümü için zemin hazırlanmasında doğru siyasi kararların ve ekonomik kalkınmaya öncelik verilmesinin, çözümlenemeyecek gibi görünen çatışmaların çözümüne destek sağladığı durumların tarihte pek çok örneği vardır.
18. Bu bağlamda, Avrupa Birliği, Avrupa'da üye ülkeleri için başarılı bir örnek olmuştur.
19. AB'nin Doğu'ya doğru genişlemesi ve AB tarafından Karadeniz Bölgesi'ne gösterilen ilginin artması KEİ devletleri için siyasi ve ekonomik istikrarın pekiştirilmesi bağlamında reformların hızlandırılması için güçlü bir teşvik sağlamıştır. Karadeniz ülkeleri için, üye olmayan ülkelere yönelik farklı AB programları aracılığıyla Avrupa Birliği ile bütünleşme arzusuyla güvenilir ve öngörülebilir bir rotanın çizilmesi, reform ve işbirliği için güçlü bir teşvihtir. Bazı KEİ üye devletleri, kendi politikalarını, ekonomi yönetiminin iyileştirilmesine ve siyasi kurumların güçlendirilmesine yönelik etkin bir çerçeve sağlamakta olan Avrupa Birliği standartları ve normları ile uyumlu hale getirmektedir.
20. Avrupa Birliği, çeşitli işbirliği programları aracılığıyla Karadeniz Bölgesi'nde demokratik ve ekonomik reformları teşvik etmek, istikrarın geleceğini tesis etmek ve kalkınmayı desteklemek için halihazırda önemli çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca, bölge ile ilgili çeşitli sektörel girişimlere de katkı sağlamıştır. Buna enerji, ulaştırma, çevre, dolaşım ve güvenlik gibi temel sektörler dahildir. Avrupa Birliği, Gürcistan'daki son ihtilafa güven sağlayıcı tedbirler aracılığıyla barışçı ve kalıcı bir çözüm sağlanmasına yönelik genel çaplı desteği başlatmaya ve sağlamaya kendini adanmıştır. Aynı zamanda, Türkiye'nin inisiyatifi olan

“Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu” geleceğe ilişkin vizyonu bulunan bir girişim olarak değerlendirilmektedir.

21. Avrupa Komisyonu’nun 11 Nisan 2007 tarihli, “Karadeniz Sinerjisi – Yeni Bir Bölgesel İşbirliği Girişimi” konulu Tebliği, işbirliği önceliklerinin ve mekanizmalarının bölgesel düzeyde, daha ileriye dönük olarak tanımlanmasında Avrupa Birliği’nin daha fazla müdahil olmasının zamanının geldiği vurgulanmaktadır. Bu, siyasi ilgiyi bölgesel düzeye yoğunlaştıran mevcut politikaları tamamlayıcı bir girişimdir. Karadeniz Sinerjisi’nin temel görevi, Karadeniz Bölgesi içerisindeki ve ayrıca bir bütün olarak bu bölge ile Avrupa Birliği arasındaki işbirliğinin gelişimidir. Karadeniz Sinerjisi daha fazla kaynaşmanın ve siyasi alanda daha fazla yönlendirmenin sağlanmasına yönelik bir çerçeve olmayı amaçlamaktadır.
22. Avrupa entegrasyonu sürecinin bir parçası olan bölgesel işbirliği, KEİ’nin kurulmasından bu yana, Örgüt’ün hedeflerinden biri olmuştur. Aslında bu hedef, KEİ üyesi çoğu devlet açısından yüksek önceliğe sahip bir konu olmuştur. Bu, pek çok üye devlet açısından yüksek önceliğe sahip bir konudur. KEİ Örgütü için, daha siyasi bir nitelik üstlenmek üzere, Örgüt’ün AB ile ilişkilerinin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu süreçte, Parlamenter Asamble önemli bir rol oynamaktadır.

Parlamentoların rolü

23. KEİPA, kültürler arası diyalog, sosyal adalet, kültürel geleneklerin yanı sıra uzun bir süredir Örgüt’ün hükümet kanadının gündeme almaktan kaçındığı bazı güvenlik meseleleri gibi çok önemli konuları tartışabilmiş olmasıyla özel bir öneme sahiptir.
24. 1993 yılında KEİPA’nın kurulması temel olarak, üye devletlerin ulusal parlamentolarının, KEİ devlet başkanlarının ciddi ekonomik, siyasi, kültürel ve diğer meseleleri ele alarak barış, güvenlik, istikrar ve refah alanlarında işbirliği yapma yönündeki siyasi iradelerini dile getirmek suretiyle ortaya koydukları iddiaya verdikleri yanıt olarak algılanabilir. KEİ Parlamenter Asamblesi, çalışmalarını KEİ amaçlarının gerçekleştirilmesi için siyasi diyalogun rolünün güçlendirilmesinin yanı sıra parlamenter demokrasinin gerektirdiği yöntemler ve şekillerin kullanılmasına yoğunlaştırmaktadır ve aynı zamanda da parlamenter demokrasi, sürecin bütününe gerekli niteliksel atılımla teçhiz edilmesi ve seçilmiş temsilcileri aracılığıyla üye devletlerin tüm siyasi güçlerinin taahhüt ve kararlılıklarının teyidi için en uygun alanı sağlamıştır.
25. KEİPA, yürütme gücü ile üye devletlerin vatandaşları arasında önemli bir bağlantı olarak istisnai ve son derece önemli bir rol oynayarak, demokratik kurallar ve kurumlara kati surette bağlılığını beyan etmiştir. KEİ bünyesinde geliştirilen ve icra edilen eylemleri tamamlamak amacıyla parlamenter desteğin gereğini kabul eden Asamble yasal uyum, gümrük düzenlemeleri, vize işlemleri, bankacılık ve finans, ticaret ve iş dünyası, dış ticaret rejimleri, çifte vergilendirmenin önlenmesi, yatırım, KOBİ’ler, ulaştırma, enerji, serbest ticaret bölgesi, bilgi toplumu, çevrenin korunması, küresel iklim değişikliği, turizm, mülteciler ve yurtdışı edilen kişiler, kültürel miras, Karadeniz tarihi, eğitim, doğal afetler ve teknolojik felaketslere yanıt verme, geçiş dönemindeki sosyal güvenceler, organize suç ve terörizm, gençlik işbirliği, küreselleşme, sosyal kaynaşma, iyi yönetim vb. konulara ilişkin 100’den fazla Tavsiye Kararı’nı oluşturmuş ve kabul edilmesini sağlamıştır. Bu belgeler Karadeniz Bölgesi’ndeki ülkelerin genel gelişiminin desteklenmesini amaçlayan somut girişimlere ilişkin tavsiyeler içermektedir.

26. Asamble, parlamenter diplomasi düzeyinde, işbirliğini engelleyen sorunları çözümlenmek amacıyla gereken esnekliği sağlayarak, üye devletler arasında işbirliği sağlamaktadır. Esneklik, diyalog yoluyla bir güven ortamı yaratılmasına ve belirlenmiş amaçların gerçekleştirilmesine yönelik ortak harekete yönelik çalışmaların temel bir unsurunu oluşturan bir özelliktir. Parlamento boyutunun KEİPA bünyesinde kurumsallaşması parlamentolarda temsil edilmekte olan topluma ait temennilerin, girişimlerin ve hassasiyetlerin hükümet çevrelerine yansıtılması için ek bir mekanizma oluşturmuştur.
27. Parlamenter Asamble, Karadeniz Bölgesi'nde yeni bir konseptin oluşturulmasına yönelik gayretlere de iştirak etmiştir. Söz konusu konsept, yapısal olarak ve kaçınılmaz şekilde Avrupa ile onun Karadeniz Bölgesi içinden komşularını da kapsayacak, bölge çapında var olan güvenlik ve kalkınma bağının mevcudiyetine dair bilinçten kaynaklanmaktadır. Kültürel yakınlık, ortak tarihsel ve kültürel kökenler ve Avrupa ile Karadeniz'in çevre bölgeleri arasındaki topraksal kaynaşıklık, kaynaşmaya dönük ve bütünleşik bir ekonomik politikanın temelleri olarak kabul edilmelidir. Aynı zamanda, bölge ülkelerini, etkin ve işlevsel bir çerçeve yaratarak birbirine güçlü bağlarla bağlamaya muktedir, işbirliği süreçlerini ve faaliyetlerini destekleyici başka kurumlar ve organlar da tesis edilebilir. Bu bağlamda, Parlamenter Asamble'nin Avrupa Parlamentosu ile işbirliği istisnai bir önemi haizdir.
28. KEİPA ile Avrupa Parlamentosu arasındaki işbirliği siyasi diyalog ve bilgi alışverişi aracılığıyla 2000 yılından itibaren başlamıştır. Bu tarihten beri, Asamble her fırsatta ilişkileri güçlendirerek, her oturumunda Avrupa Parlamentosu'nun temsilcilerini misafir etmektedir. KEİPA heyetlerinin Avrupa Parlamentosuna sık sık gerçekleştirdikleri ziyaretler son yıllarda işbirliğini daha da geliştirmiştir. Zaman içinde bilgi alışverişini, oturumlara karşılıklı katılımı, bilgilendirme ziyaretlerini ve ortak projelere katılımı kapsayacak kurumsallaşmış bir KEİPA-Avrupa Parlamentosu işbirliğine yönelik ihtiyaç ortaya çıkmıştır. KEİPA, KEİ'nin parlamento boyutu olarak, Avrupa Parlamentosu'nun en uygun ortağıdır.
29. Ancak, güvenilir ve etkin bir yaklaşım için net ve gerçekçi amaçlar ve kapsamlı stratejiler ortaya konmalıdır. Ekonomik işbirliğinin artırılmasına yönelik kurumsal bir siyasi işbirliği çerçevesinin oluşturulması ve her iki organ arasındaki ilişkilerle birlikte daha özel meselelerin görüşüleceği ortak çalışma gruplarının kurulması, diyalogun sağlamlaştırılması ve bunun karşılıklı anlayış ile işbirliğinin arttırılmasına katkı sağlaması amacıyla belirli konulara ilişkin bir Eylem Planının kabul edilmesi dahil olmak üzere KEİPA ile Avrupa Parlamentosu arasında daha çağdaş ve daha etkin iletişim mekanizmalarının tesis edilmesi gereklidir. Net bakış açılarının ve uygulanabilir çözümlerin belirtilmesi, Asamble'nin itibarının güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.
30. Söz konusu uygulanabilir çözümler Avrupa Parlamentosu ile KEİPA arasında düzenli siyasi istişareleri; ortak çıkarların olduğu alanlara giren konularda müşterek seminerlerin ve konferansların düzenlenmesini; enerji, çevre, ulaştırma vb. alanlarda komisyon üyeleri ve raportörler arasında işbirliği, KEİPA Uluslararası Sekreteryası üyeleri ile KEİ üye devletlerinin ulusal parlamentolarının yetkililerine yönelik ziyaret ve eğitim programlarını; ortak faaliyetlerin organize edilmesi ve meselelerin komisyonların gündemine getirilmesi için Genel Sekreterlerin gerçekleştirecekleri toplantıları; Avrupa Parlamentosu ve KEİPA'nın üyelerinden oluşan ortak bir parlamento komisyonunun kurulması ya da bir "Genel Kurul" oluşturma imkanı çerçevesinde ortak Avrupa Parlamentosu-KEİPA toplantılarını; hatta Avrupa-Akdeniz Parlamenter Asamblesi örneğinde olduğu gibi, Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonu ve KEİ Bakanlar Kurulu'na hitap eden tavsiye

kararlarını oluşturacak bir AB-KARADENİZ Parlamenter organınının kurulmasını kapsayabilir.

31. Bölgedeki parlamentoların daha faal işbirliği yapması yoluyla istikrar ve güvenliğin artırılması amaçlı politikalar benimsenerek KEİ üye devletleri arasında siyasi ve ekonomik diyalogun ve eşit ortaklığın güçlendirilmesine; komşu ülkelerin parlamentolarının etkin kriz yönetimi politikalarını benimsemeleri için kendi hükümetlerine baskı yapmaya zorlandığı barış sağlayıcı girişimlerin teşvik edilmesine; insan hakları, temel özgürlükler ve hukukun üstünlüğüne saygıyı destekleyen uygun yasaların çıkarılmasının yanı sıra Avrupa politikaları ve uluslararası politikalar ile çelişen ya da bunlarla tutarlı olmayan mevzuatın yeniden düzenlenmesine vb. yönelik bir dizi mekanizmanın oluşturulması için daha fazla olanak sağlanacaktır.

III. SONUÇLAR

32. Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin kurucularının, ekonomik işbirliğini ve bütünleşmeyi bölgenin en önemli öncelikleri arasına yerleştirmedeki katkıları muazzamdır ve kıymetlidir. Yıllar içinde KEİ Teşkilatı ekonomik meseleleri görüşerek önemli sorunların çözümlenmesini sağlayabilmiş ve somut ilerleme kaydetmiştir.
33. Günümüzde bölgesel sorunların bölgesel çözümlere ihtiyaç duyduğu yaygın bir kanıdır. Bölgesel işbirliği hala çözüm sağlayan en etkin araçlardan biridir. Devletler, ayrı ayrı, kendilerinin hem bölgesel hem de uluslararası arenadaki önemini dikkate alarak politikalarını geliştirmekte olup; ister ekonomik, ister siyasi, ister sosyal ya da isterse çevre ile ilgili olsun, çıkarlar daha çok bu özel bakış açısıyla ele alınmalıdır.
34. AB'nin Karadeniz Bölgesi'ne ilgi göstermesiyle birlikte artık bölgeye AB'nin daha fazla müdahil olması yoluyla güvenliğin ve istikrarın artırılması için önemli fırsatın yakalanması ve uluslararası desteğin arkaya alınması son derece önemlidir.
35. KEİ ülkelerinin parlamentoları ve hükümetleri, Karadeniz Bölgesi'ndeki ekonomik bütünleşmeyi hızlandırmak ve aynı zamanda bölgede ekonomik işbirliğinin siyasi unsurunun da güçlendirilmesi için olanaklarını azami ölçüde kullanmak zorundadır.
36. Seçilmiş temsilciler olarak parlamenterler, diyalog kaynaklarını kullanmanın yanı sıra en vahim sorunların görüşülmesinde dahi, karşılıklı tavizler ve imtiyazların kullanılmasında daha fazla serbestiye sahiptir. Parlamenter demokrasi sadece diyalogun sürekli ve sabit şekilde işleyişini teminat altına alma kapasitesine değil, aynı zamanda bölgede bir istikrar unsuru işlevi görebilme kapasitesine sahiptir.
37. KEİ üye ülkelerinin parlamenterleri bölge devletleri ve halkları arasındaki muazzam dostane komşuluk ilişkileri, birlik-beraberlik ve ekonomik işbirliği potansiyelinin hayata geçirilmesini destekleyebilir ve desteklemek zorundadır. Parlamenterler muhtemel anlaşmazlıkların devletler arasında ya da içinde barışçı şekilde ve uluslararası hukukun kural ve ilkelerine dayanarak çözümlenmesini destekleyerek barış, istikrar ve daha güçlü işbirliğinin korunması yönünde kararlılığa sahiptir.